Redacțiunea, Administrațiunea
și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgulŭ
Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ.
Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciurĭ:
Brașovŭ, piața mare, Târgulŭ
Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena
R. Mosse. Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Donneberg; în Budapesta: *A. V. Goldberger, Eckstein Bernat*: în Frankfurt: *G. L. Daube*: în Hamburg: *A. Steiner.*
Prețulŭ inserțiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEĬ

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Brasovŭ:
a administrațiune, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr.
Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ și inserțiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 187. Brașovŭ, Mercurĭ, 25 Augustŭ (6 Septemvre) 1893.

Cum și-a resolvatŭ problema procurorulŭ din Clușiu.

Brașovŭ, 24 Augustŭ st. v.

Erĭ amŭ aprețiatŭ din punctŭ de privire juridicŭ resultatulŭ faimosului procesŭ, ce s'a desfășuratŭ în ḑiua de 30 Augustŭ a anului curentŭ înaintea curții cu jurațĭ din Clușiŭ; adĭ voimŭ sĕ punem pe cumpĕna judecățiĭ clare, serióse și nepreocupate de patima și ura deslănțuită în luptele dintre Maghiarĭ și Românĭ, adevĕrata însĕmnătate politică a acestui procesŭ.

În fața sentinței mai multŭ ca crudele, barbare chiar, ce s'a pronunțatŭ pe basa verdictului juraților, cu deosebire în contra celui dintâiŭ dintre acusațĭ, amŭ fi și noi dispușĭ a esclama c'unŭ contrate alŭ nostru de dincolo: „Astăḑĭ nu se mai tractéză de politică, ci de umanitate!“ Dér vomŭ suprima simțul de indignare legitimă, ce trebue sĕ ne cuprindă la amintirea pedepsei de patru anĭ închisóre, cu care justiția maghiară a credutŭ a manifesta puterea „ideei de statŭ maghiarŭ“, și lăsândŭ deocamdată la o parte cestiunea umanității, ne vomŭ ocupa numai de politica nenorocită maghiară, pe care a pus'o în reliefŭ cu atâta emfasă și îngâmfare acusatorulŭ publicŭ în procesulŭ pentru „Replică.“

Se totŭ vorbesce la noi de procesulŭ pentru „Replică“ séu mai scurtŭ de procesulŭ „Replicei.“

Quod non! S'a vorbitŭ multŭ de „Replică“ în ḑiua de 30 Augustŭ în sala tribunalului din Clușiu, s'au și cetitŭ pasagie, ba și unele capitule lungĭ dintrênsa, dér procesul intentatŭ celorŭ acusațĭ s'a făcutŭ în realitate nu pentru „Replică“, ci *pentru Liga din Bucurescĭ*; acusațiunea nu s'a îndreptatŭ în contra lorŭ, ci în contra Ligeĭ, care ar sta la spatele acestorŭ pretinse „unelte“ ale ei.

Astfelŭ în adevĕrŭ s'a făcutŭ în Clușiŭ procesulŭ Ligeĭ, nu alŭ „Replicei“, ce au adresat'o tinerii noștri universitarĭ ca rĕspunsŭ la pamfletulŭ colegilorŭ lorŭ maghiarĭ.

Locțiitorulŭ primului-procurorŭ Dr. Jeszenszy a făcutŭ în calitate de acusatorŭ publicŭ *dintr'o polemică între studenții românĭ și maghiarĭ* o **polemică a șovinismului maghiarŭ cu „Liga pentru unitatea culturală a Românilorŭ“** din România.

Dela începutŭ până la sfêrșitŭ vorbirea de acusațiune a representantului puterii publice nu se ocupă decâtŭ de Ligă, de pretinsele ei uneltirĭ în contra integritățiĭ teritoriale a Ungarieĭ și de stările din România în raportŭ cu pretinsa situațiune „strălucită“, de care s'ar bucura poporulŭ românŭ în statulŭ ungarŭ.

În fața polemiei representantului stăpânitorilorŭ noștri ungurĭ cu Liga ni se impune vrêndŭ nevrêndŭ întrebarea, că óre de ce au alesŭ ei tocmai forulŭ celŭ sacru alŭ justiției pentru acéstă polemiă pătimașă? N'au pututŭ ei sĕ găséscă unŭ altŭ espedientŭ și unŭ altŭ locŭ maĭ potrivitŭ pentru a 'și trage socotéla lorŭ cu Liga?

Rĕspunsulŭ este ușorŭ, căcĭ ni'lŭ dă însușĭ resultatulŭ procesului, care a emoționatŭ în tótă lumea cultă atâtŭ de adêncŭ inimile generóse, ce batŭ pentru libertate și umanitate.

Au trebuitŭ sĕ fiă condamnațĭ cei doi acusațĭ românĭ implicațĭ în afacerea „Replicei“, sĕ fiă condamnațĭ câtŭ se póte de aspru sub cuvêntŭ, că au fostŭ uneltele pretinsei „irredente române“, pentru ca sĕ se pótă redica în contra Ligei din Bucurescĭ invinuirea, că numai ea, a căreia scopŭ ar fi îndreptatŭ în contra integrității statului ungarŭ, este autorulŭ intelectualŭ alŭ „Replicei“ și pentru a se ajunge totodată la conclusiunea, că nemulțumirea poporului românŭ, ce este atâtŭ de viu descrisă în scrierea tinerilorŭ noștri universitarĭ, nu e decâtŭ unŭ productŭ artificialŭ alŭ „agitațiunii“ Ligei, care singură ar fi provocatŭ mișcarea națională dela noi.

Una pentru alta. Ca sĕ pótă lovi în noi, Românii asuprițĭ, procurorulŭ șovinismului unguresc a aruncatŭ tóte pretinsele uneltirĭ dela noi în spinarea Ligei, ér ca sĕ pótă combate mai bine Liga a cerutŭ dela tribunalŭ pedepsirea esemplară a acusaților, ca „unelte órbe și periculóse“ ale acestei asociațiunĭ de „rebelĭ“.

Astfelŭ voinicosulŭ procurorŭ ungurescŭ și-a ușuratŭ fórte tare problema, care a fostŭ de-a „nimicĭ“ cu-o singură lovitură pe Românii nemulțumițĭ dinăuntru ca și pe Românii neliniștițĭ din afară.

Décă i-a succesŭ orĭ nu acésta este altă întrebare. Soții lui șoviniștĭ credŭ susŭ și tare, că i-a succesŭ, căcĭ facŭ colecte ca sĕ-i tipăréscă vorbirea în tóte limbile și sĕ o rĕspândéscă pe totŭ rotogolulŭ globului, ilŭ redică în slavă și îi facŭ ovațiunĭ.

Noi cu mintea nóstră sănĕtósă însĕ suntemŭ cu totulŭ de altă părere. Noi suntemŭ convinșĭ, că nu numai că nu i a succesŭ representantului maghiarismului violentŭ de a sfărîma pe adversarii acestuia, dér elŭ n'a dobênditŭ alta decâtŭ, că i-a băgatŭ pe ai sĕi într'o încurcătură și mai mare. In locŭ de a contribui cu liniște și cu dreptate câtŭ de puținŭ la deslegarea procesului dintre Românii indigenĭ și Ungurii șoviniștĭ, procurorulŭ le-a mai aprinsŭ pe capŭ acestora unŭ nou procesŭ cu Românii din România, care procesŭ la rêndulŭ sĕu póte sĕ-i coste multŭ.

Dér după ce vedemŭ și ne-amŭ convinsŭ că procesulŭ, ce li-s'a făcutŭ în Clușiu acusaților în afacerea „Replicei“ a fostŭ în realitate nimicŭ mai multŭ nicĭ mai puținŭ decâtŭ unŭ procesŭ contra Ligei, ce s'a terminatŭ cu-o indirectă condamnare a ei pentru pretinsele scopurĭ irredentiste, ce le-ar urmări, se impune altă întrebare și mai momentósă:

De unde și până unde póte fi făcută responsabilă Liga din Bucurescĭ, care esistă numai de doi anĭ, pentru luptele nóstre seculare cu Ungurii și pentru urmările lorŭ?

Cu acéstă întrebare ne vomŭ ocupa într'unŭ altŭ articulŭ, în care vomŭ pune în adevĕrata lorŭ lumină harlechinadele politice ale omului justiției ungurescĭ.

Mișcarea română în Ungaria. Unŭ cuvêntŭ de apĕrare.

Sub titlulŭ acesta fóia berlinésă „*Norddeutsche allgemeine Zeitung*“ dela 25 l. c. a publicatŭ, precum scimŭ, o scrisóre a d-lui *Dr. I. Rațiu*, președintele comitetului nostru, ca rĕspunsŭ la unŭ articulŭ apărutŭ în aceeașĭ fóiă în contra Românilorŭ. Eată acéstă scrisóre în traducere fidelă din limba germană:

Sibiiu, 18 Augustŭ 1893.

Ḑilele acestea a apărutŭ în acestŭ stimatŭ diarŭ unŭ articulŭ asupra mișcărei Românilorŭ în Ungaria, care credŭ, că vine din cercurile budapestane. Se ḑicea în elŭ între altele, că este regretabilŭ, că și în Ungaria se manifestă o agitațiune a naționalităților.

De acéstă părere suntemŭ și noi Românii, însĕ cu țĕrmurirea, că acésta mișcare nu se ivesce numai acum, ci progreséză deja din anulŭ 1867 necurmatŭ, dér retăcută sistematicesce de cercurile din Budapesta față cu streinătatea. De altmintrelea tótă mișcarea nu este decâtŭ o simplă reacțiune contra îndelungatei asuprirĭ, ce avemŭ sĕ o îndurămŭ în urma politicei de maghiarisare.

Cumcă cestiunea naționalităților în Ungaria este de mare însemnătate pentru tripla alianță, cum se spune în articulŭ, o scimŭ noi fórte bine. Și noi nu putemŭ, decâtŭ sĕ regretămŭ viu acéstă luptă națională, deórece partida națională română,

---

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS.“

Consciu de vina sa.

— Novelă criminală de *Paul Blumenreich.* —

(11) (Urmare).

Bolten începù sĕ vorbéscă despre posițiunea sa în casa rĕposatului Soberski. Cum la începutŭ, chiar și în anii fericițĭ ai căsătoriei sale, n'a nutritŭ altă dorință, decâtŭ sĕ-șĭ păstreze înclinarea stăpânului sĕu. Dér venì o ḑi, unde elŭ și ai sĕi începură sĕ cunóscă lipsa. Lipsa adevĕrată, deși lucra din rĕsputerĭ. Soberski, care era fórte amărîtŭ, nu i-a ertatŭ nicĭ-odată, că s'a căsătoritŭ, că șĭ-a întemeiatŭ familiă. Tóte rugămințile, totŭ devotamentulŭ, nu putură sĕ înduplece pe încăpățînatulŭ bĕtrânŭ.

„Aveam trei copii și o léfă lunară de 75 mărcĭ. Inainte de căsĕtoria mea aerm plătitŭ cu 60 mărcĭ! Vedeam pe copii mei murindŭ, deórece le lipsia îngrijirea. Vedeam pe sêrmana mea femeiă slăbindu-se, pentru că pe lângă economia casei, cosea și cămășĭ. Am suferitŭ anĭ îndelungațĭ. De câte-orĭ spuneam, că nu mĭ-e fóme, de câte-orĭ ḑiceam, că suntŭ bolnavŭ, numai, ca sĕ le ajungă mâncarea. Și apoi nóptea mĕ strecuram în întunecósa bucătăriă, luam o cójă de pâne uscată, pentru ca sĕ-mĭ stêmpĕrŭ fómea. N'aveam curagiulŭ sĕ demisionezŭ. Femeia mea mĕ conjura sĕ rĕmânŭ. Ea spera, „că vomŭ primi unŭ însemnatŭ legatŭ la mórtea lui Soberski. Meritam acésta — nu era unŭ darŭ — era datorința bĕtrânului, ca sĕ mĕ despăgubéscă. Rĕmasei. Dér ajunsei într'o situațiune înfricoșată. Intâiu zălogiì, apoi vêndui lucrurile de prisosŭ. Cercaiu încă odată sĕ mĕ rogŭ de unchiulŭ D-tale — elŭ mĕ amenință, că mĕ va concedia. Firesce, că făcui și datorii — datorii, carĭ mĕ munceau cu atâtŭ mai multŭ, cu câtŭ trebuiam sĕ le țĭnŭ secretŭ. Ah, — așĭ puté vorbi până de séră, décă așĭ voi sĕ-țĭ facŭ o icónă despre suferințele mele. Ella era aprópe de 10 anĭ — ea mergea la școlă, avea lipsă de haine bune, cărțĭ, taxa de scólă, și noi abia aveamŭ pâne. Póte n'ar fi venitŭ asupra capului meu lucrurile înfricoșate, décă nu-mĭ sta altă sarcină înainte. Așteptam crescerea familiei. O, amice! Unŭ omŭ singurŭ — unŭ bărbatŭ — póte trăi! O bucată de pâne, unŭ așternutŭ, unŭ rocŭ — și elŭ póte fi veselŭ și mulțămitŭ. Dér o femeiă bolnavă cu copii! A vedé pe aceștia suferindŭ și flămânḑindŭ — acésta, te face bestiă!

Mii de gândurĭ rele le scuturasem. Voiam sĕ abusezŭ de încrederea bĕtrânului, sĕ-lŭ înșelŭ, sĕ comitŭ o falsificare — ce mai sciu? Dér mĕ stăpânii.

Intr'o séră mĕ cuprinse turbarea. Trebuia sĕ rĕsuflu — cu orĭ-ce prețŭ! Pentru prima óră în viéța mea, mĕ îmbolnăvii. Sciam unde-șĭ ascundŭ lucrătorii provisiunile lorŭ. Și cu sângele înferbêntatŭ, cu capulŭ amețitŭ, îmĭ propusei sĕ furŭ dela Soberski. Ah, numai odată voiam sĕ mai rĕsuflu liberŭ, voiam sĕ-mĭ plătescŭ datoriile, sĕ procurŭ cele mai necesare pentru femeia mea și sĕ îngrijescŭ pentru scurtă vreme de copii mei, — altceva nu simțiam. Intrai nóptea în camera de culcare a lui Soberski. Sciam bine locurile. Acolo pe masa de nópte se afla mănunchiulŭ de chei — înaintea patului se afla scrinulŭ cu banii. O sumă de banĭ — și eram mântuitŭ.

In adevĕrŭ 'mĭ succese, sĕ iaŭ cheia. In momentulŭ acesta Bello, miculŭ câne care dormea înaintea patuluĭ lui Soberski, începù sĕ latre tare. Voiamŭ sĕ fugŭ, — audîi cumŭ se ridică repede bĕtrânulŭ — cânele sărì asupra mea, eu 'l lovìi cu cheia. La urletulŭ sĕu de durere trebuì sĕ mĕ întorcŭ. In mijloculŭ camerei dreptŭ în picióre sta unchiulŭ Dtale. El ridică amenințătorŭ mâna asupra mea și fără se scótă vre-o vorbă, căḑù josŭ neînsuflețitŭ!“

Doctorulŭ ascultà fără ca sĕ pótă rosti nicĭ o vorbă.

Din narațiunea lui Bolten i se înfățișă figura înaltă a rĕpcsatuluĭ. Cât de greu a trebuitŭ sĕ fie isbită acésta natură din causa necredinței lui Bolten. El, care se depărtase de lume, care devenise unŭ avarŭ cu inima de pétră — nu trebuì sĕ védă judecata de apoi, când se vĕḑù atâtŭ de rușinosŭ înșelatŭ.

Ér pe de altă parte — nu trebuia Bolten sĕ se simtă, ca asasinulŭ lui Soberski? Doctorulŭ pătrunse în acestŭ momentŭ în tainele natureĭ omenescĭ: cum se atinge de ușorŭ binele cu reulŭ.